

**Ex ante analiza
PROŠIRENJE POJEDNOSTAVLJENOG ANGAŽOVANJA RADNIKA
NA PRIVREMENIM I POVREMENIM POSLOVIMA NA DRUGE
DELATNOSTI**

Projekat „Upravljanje otpadom u kontekstu klimatskih promena (DKTI)” | 14.05.2021.

Irena Đorđević, Menadžerka za regulatornu reformu NALED-a

POLAZNE OSNOVE

→ **Akcioni plan za suzbijanje sive ekonomije: mera 3.4 Proširenje obuhvata Zakona o pojednostavljenom angažovanju sezonskih radnika**

- 3.4.1 Izrada ex post analize primene zakona o pojednostavljenom radnom angažovanju na sezonskim poslovima u određenim delatnostima, u poljoprivredi
- 3.4.2 Izrada ex ante analize za proširenje mere na druge delatnosti

→ **Metodologija**

- Desk istraživanje: sekundarni podaci za 2019.
- Fokus grupe sa poslodavcima
- Konsultacije sa relevantnim akterima

NEFORMALNI RAD

- Neformalno zapošljavanje ključni je generator sive ekonomije: na svakih 100 dinara sive ekonomije, 62 dinara čine neprijavljene zarade, a 38 dinara neprijavljeni profit.
- Neformalni rad čini 18,2% zaposlenosti (529.200), i pored poljoprivrede, najčešće se javlja u:
 - **Turizmu i ugostiteljstvu: 15,1%**
 - **Građevinarstvu: 11,3%**
- Pored toga, čak 55.877 domaćinstava u Srbiji (2,3%) u proseku godišnje angažuje radnike na kućnim i pomoćnim poslovima, dok je na poslovima sakupljanja sekundarnih sirovina angažovano između 35.000 i 55.000 neformalnih sakupljača
- Neformalni radnici se prema zvaničnoj statistici vode kao zaposlena lica, ali su uskraćeni za osnovna prava koja proističu iz radnog odnosa

SAKUPLJANJE SEKUNDARNIH SIROVINA

- 87% prikupljenog otpada dolazi iz sive zone, **sakupljanje sekundarnih sirovina koje za između 6.000 i 10.000 porodica čini primarni izvor prihoda**, odnosno za 35.000 i 50.000 sakupljača
- **Ko se smatra sakupljačem: da li onaj koji otpad sakuplja ili onaj koji otpad odnosi na otkup?** Članom 5. Zakona o upravljanju otpadom ("Sl. glasnik RS", br. 36/2009, 88/2010, 14/2016 i 95/2018 - dr. zakon), sakupljač je jednostavno definisan kao "fizičko ili pravno lice koje sakuplja otpad".
- Pitanje **preprodavaca** otežava prepoznavanje sakupljača, kao i lica kojima **prodaja otpada nije primarna delatnost**, već iz nje prozilazi.
- Razlika između **sakupljača koji kao fizička lica** direktno dolaze kod operatera i privrednih društava, koje su **pravna lica** i bave se sakupljanjem i transportom otpada.

SAKUPLJANJE SEKUNDARNIH SIROVINA

- Nije regulisano na adekvatan način i da može biti kažnjivo u skladu sa Zakonom o komunalnim delatnostima ("Sl. glasnik RS", br. 88/2011, 104/2016 i 95/2018) - od 20.000 do 50.000 dinara
- Zakon o upravljanju otpadom ("Sl. glasnik RS", br. 36/2009, 88/2010, 14/2016 i 95/2018 - dr. zakon) propisuje u članu 70. da dozvola za sakupljanje otpada nije potrebna za fizička lica, odnosno individualne sakupljače otpada, koji sakupljaju razvrstan neopasan otpad na teritoriji jedinice lokalne samouprave. Dakle, dozvola nije potrebna za razvrstan otpad, što bi značilo da fizička lica – individualni sakupljači, koji sakupljaju nerazvrstan otpad mogu da prekršajno odgovaraju.

SAKUPLJANJE SEKUNDARNIH SIROVINA

- Neformalni sakupljači rade bez ikakvog ugovora, otpad prodaju različitim operaterima u zavisnosti od ponuđene cene, različite količine, i u različitim vremenskim intervalima
- Operater: Zakon o upravljanju otpadom ("Sl. glasnik RS", br. 36/2009, 88/2010, 14/2016 i 95/2018 - dr. zakon), operater je pravno lice ili preduzetnik koje, u skladu sa propisima, upravlja postrojenjem ili ga kontroliše ili je ovlašćen za donošenje ekonomskih odluka u oblasti tehničkog funkcionisanja postrojenja i na čije ime se izdaje dozvola za upravljanje otpadom (2.130 privrednih subjekata)
- Procedura otkupa: na iznos otkupa sakupljač plaća efektivno blizu 11% (10,72%) **poreza po odbitku** na naknadu isplaćenu po osnovu prometa sekundarnih sirovina i otpada
- Otkupljivači nisu poslodavci sakupljačima, već je u pitanju **komercijalni, kupoprodajni odnos** otkupljivača i sakupljača.
- Strah od gubitka jedinog stalnog prihoda – socijalne pomoći

PRETHODNI PREDLOZI MODELA INKLUZIJE SAKUPLJAČA

- Oblik zapošljavanja i samozapošljavanja – privatno preduzeće , preduzetnička radnja;
- Operateri – otkupljivači - model formalizacije i zapošljavanja;
- Zadruga – oblik formalizacije sakupljača;
- Sakupljač zaposlen u JKP;
- Udruženje – model posredovanja između sakupljača i subjekata koji ih angažuju (nije isključivi cilj zapošljavanje - ovo je model formalizacije I inkluzije);

REGISTAR INDIVIDUALNIH SAKUPLJAČA NEOPASNOG OTPADA KOJI SE KORISTI KAO SEKUNDARNA SIROVINA

Predlog reforme: uspostavljanje Registra individualnih sakupljača sekundarnih sirovina, gde bi se sakupljači na dobrovoljnoj osnovi upisivali i na taj način se uspostavila jedinstvena evidencija lica koji se bave ovim poslovima. Takva procedura je dobrovoljna, jednostavna i besplatna (po principu Registra poljoprivrednih gazdinstava), i vrši se elektronskim putem ili putem mobilne aplikacije. Budući da u skladu sa članom 70. stav 3 Zakona o upravljanju otpadom fizička lica, odnosno individualni sakupljači otpada koji sakupljaju razvrstan neopasan otpad na teritoriji jedinice lokalne samouprave nemaju obavezu posedovanja dozvole za sakupljanje i/ili transport otpada, registar bi obuhvatio samo ovu grupu sakupljača.

Ciljevi reforme:

1. Pобољшanje socio-ekonomskog statusa sakupljača kroz rešavanje radno-pravnog statusa;
2. Formalizacija i inkluzija (registracija i evidencija);
3. Uvođenje u legalne tokove poslove sakupljanja sirovina od strane sakupljača;
4. Bolja kontrola tokova otpada i efikasniji sistem upravljanja otpadom u Srbiji.

REGISTAR INDIVIDUALNIH SAKUPLJAČA NEOPASNOG OTPADA KOJI SE KORISTI KAO SEKUNDARNA SIROVINA

Zadatak reforme: kreiranje evidencije sakupljača neopasnog otpada kao preduslova za dalju formalizaciju ove vrste poslova.

Registar sakupljača: baza u kojoj se vodi evidencija sakupljača sa osnovnim ličnim podacima za svako lice. Ovaj registar, je u nadležnosti je Agencije za zaštitu životne sredine (alternativno: Nacionalne službe za zapošljavanje). Pored podataka o sakupljaču, Registar sadrži i podatke o otpadu koji su sakupljači prodali operaterima. Registar je uvezan sa Centralnim registrom obaveznog socijalnog osiguranja, kako bi se sakupljačima koji se registruju uplaćivali doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje iz budžeta RS.

Registrovani sakupljač:

- 1.fizičko lice koje obezbeđuje sredstva za život kroz sakupljanje, preradu i prodaju sekundarnih sirovina (iz neopasnog otpada);
- 2.nije formalno angažovano kao radnik - zaposleni ili lice na radu van radnog odnosa ili se osposobljava za rad kod poslodavca, od strane registrovanog preduzeća za otpad ili reciklažu;
- 3.registracijom dobija jedinstveni "registracioni broj sakupljača" na osnovu kojeg ostvaruje određena prava.

REGISTAR INDIVIDUALNIH SAKUPLJAČA NEOPASNOG OTPADA KOJI SE KORISTI KAO SEKUNDARNA SIROVINA

Neopasni otpad: prema Zakonu o upravljanju otpadom, neopasni otpad se definiše kao otpad koji nema karakteristike opasnog otpada, bez obzira na to da li je reč o komunalnom, komercijalnom ili industrijskom otpadu.

Procedura registracije: sva lica koja se bave sakupljanjem neopasnog otpada mogu dobrovoljno da se registruju u Registar sakupljača, elektronskim, odnosno putem mobilnog telefona, unosom osnovnih ličnih podataka.

Ukoliko lica nemaju ličnu kartu (i posledično broj LK), mogu se registrovati samo na osnovu jedinstvenog matičnog broja.

Takođe, ako sami ne mogu da izvrše registraciju, operateri kod kojih odnose otpad bi mogu u njihovo ime da kreiraju nalog, prilikom otkupa.

Nakon inicijalne registracije, sakupljač dobija jedinstveni registracioni broj koji služi kao "dozvola" da može legalno da prikuplja sirovine, i da ih legalno prodaje operaterima.

REGISTAR INDIVIDUALNIH SAKUPLJAČA NEOPASNOG OTPADA KOJI SE KORISTI KAO SEKUNDARNA SIROVINA

Benefiti upisa u Registar: kumulativno ili zasebno

- 1.Registrovani sakupljači ne gube status nezaposlenih lica;
- 2.Ostaju korisnici socijalne pomoći, i dobijaju 20% uvećanje novčane socijalne pomoći;
- 3.Država im uplaćuje povlašćeno penzijsko osiguranje u fiksnom mesečnom ili godišnjem iznosu;
- 4.Pravo da za račun javnih komunalnih preduzeća vrše poslove separacije otpada;
- 5.Mogućnost korišćenja subvencija i drugih budžetskih transfera koji bi sa republičkog, pokrajinskog i lokalnog nivoa vlasti mogli biti obezbeđeni za udruženja i zadruge registrovanih sakupljača;
- 6.Imaju prvenstvo učešća na javnim radovima;

Uslovi za status registrovanog sakupljača:

- 1.Kvota: definišu se kvote u smislu količine sirovine koju svaki registrovani sakupljač treba da donese operaterima na otkup na mesečnom ili godišnjem nivou;
- 2.Otkup: samo registrovani sakupljači mogu da prodaju otpad operaterima, koji proveru vrše uvidom u registar prilikom svakog otkupa.

REGISTAR INDIVIDUALNIH SAKUPLJAČA NEOPASNOG OTPADA KOJI SE KORISTI KAO SEKUNDARNA SIROVINA

Zdravstveno osiguranje: članom 16. Zakona o zdravstvenom osiguranju propisano je da korisnici novčane socijalne pomoći, nezaposlena lica čiji su mesečni prihodi ispod zakonskog cenzus , kao i lica romske nacionalnosti koja zbog tradicionalnog načina života nemaju prebivalište, odnosno boravište u Republici Srbiji imaju pravo na zdravstveno osiguranje.

Penzijsko osiguranje: Predlog je da osnovica za računanje doprinosa za PIO bude ista kao i osnovica doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje lica za koja se sredstva za uplatu doprinosa obezbeđuju u budžetu Republike (11.372 dinara), a stopa doprinosa bi mogla da računa na dva načina:

1. Puna stopa doprinosa za PIO – 25,5%: 2.900 dinara*
2. Subvencionisana stopa doprinosa, gde bi sakupljač plaćao 14% analogno delu koji ide na teret zaposlenog u radnom odnosu: 1.592 dinara*

Novčana socijalna pomoć: upisom u Registar ne gube pravo na NSP, već da svojom redovnom aktivnošću ostvare pravo na uvećanje novčane socijalne pomoći u iznosu od 20%.

REGISTAR INDIVIDUALNIH SAKUPLJAČA NEOPASNOG OTPADA KOJI SE KORISTI KAO SEKUNDARNA SIROVINA

Otvorena pitanja i rizici

- 1.Spremnost neformalnih sakupljača da se upišu u Registar usled nedovoljne informisanosti i zaziranja od registracije zbog straha od gubitka NSP;
- 2.Zamka neaktivnosti: iako su radno aktivni, sakupljači ostaju korisnici NSP, sa mogućnošću dodatnog uvećanja iznosa NSP;
- 3.Spremnost JKP da poveri deo teritorije i poslova Registrovanim sakupljačima;

Tabela 17 Procenjeni budžetski troškovi po osnovu uvećanja novčane socijalne pomoći za registrovane sakupljače sekundarnih sirovina na mesečnom nivou, NALED proračun

Procenat upisa u Registar	Prosečan broj sakupljača neopasnog otpada koji su korisnici socijalne pomoći (50% i 75%)	
		10.625
	Iznos uvećanja NSP	RSD 1.701
30%	RSD 5.421.938	RSD 8.132.906
50%	RSD 9.036.563	RSD 13.554.844
70%	RSD 12.651.188	RSD 18.976.781
100%	RSD 18.073.125	RSD 27.109.688

Tabela 18 Procenjeni budžetski troškovi po osnovu uplate doprinosa za PIO iz budžeta RS za registrovane sakupljače sekundarnih sirovina na mesečnom nivou, NALED proračun

Iznos doprinosa za penzijsko osiguranje	Opcija 1: RSD 2.900	Opcija 2: RSD 1.592
Procenat upisa u Registar	Prosečan broj sakupljača	21.250
30%	RSD18.487.500	RSD10.149.000
50%	RSD 30.812.500	RSD16.915.000
70%	RSD 43.137.500	RSD 23.681.000

Contact

Irena Đorđević

Menadžerka za regulatornu reformu, NALED

i.djordjevic@naled.rs

T 063 295 135

www.naled.rs

www.giz.de

https://twitter.com/giz_gmbh

<https://www.facebook.com/gizprofile/>

**Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH**

Registered offices
Bonn and Eschborn

Friedrich-Ebert-Allee 36 + 40
53113 Bonn, Germany
T +49 228 44 60 - 0
F +49 228 44 60 - 17 66

Dag-Hammarskjöld-Weg 1 - 5
65760 Eschborn, Germany
T +49 61 96 79 - 0
F +49 61 96 79 - 11 15

E info@giz.de
I www.giz.de